

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ "ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ"

Ἰανουάριος 1938

ΕΤΟΣ Β' ΑΡ. 1-2. — ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΙΛΤΙΔΑΟΥ 4—ΤΙΜΗ ΔΡ. 16

ΑΘΗΝΑΙ

Ε. Γ. Κ. τ. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΓΙΑ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

Ἡ Ἐταιρεία πρὸς καλλιέργειαν καὶ διάδοσιν τῆς Ἀτομικῆς Ψυχολογίας ἐτέλεσε ἐπιστημονικὸν μνημόσυνον τοῦ πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἀποθανόντος Ἰδρυτοῦ τῆς Ἀτομικῆς Ψυχολογίας Alfred Adler εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τὴν 17 Νοεμβρίου παρελθόντος ἔτους.

Ἡ μεγάλη αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας εἶχε ἀσφυκτικῶς ὑπερπληρωθῆ ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ μεγάλου ψυχολόγου καὶ παιδαγωγοῦ, ἀπὸ ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν καὶ ἀπὸ πλῆθος λειτουργῶν τῆς Παιδείας.

Ἐπὶ τοῦ βήματος εἶχεν ἀναρτηθῆ μεγάλη εἰκὼν τοῦ Adler.

Ἡ τελετὴ ἤρχισε τὴν 7 μ. μ. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας πρὸς καλλιέργειαν τῆς Α. Ψ. κ. Δ. Μωραΐτης ὠμίλησε δι' ὀλίγων διὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Α. Ψ. καὶ ἐτόνισε τὴν μεγάλην ἀπώλειαν διὰ τὴν ἐπιστήμην. Ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἠγέρθησαν πάντες οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸ μνημόσυνον καὶ ἐτηρήθη ἐνὸς λεπτοῦ οἰγῆ, πρὸς ἀπότισιν τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἐπιφανῆ ἐπιστήμονα, τὸν ὑπέροχον ἀνθρώπον καὶ εὐεργέτην τῶν παιδιῶν.

Ἐπηκολούθησαν τέσσαρες ὀμιλῖαι διὰ τὸ ἔργον καὶ τὴν πολὺπλευρον ἐρεῖαν τοῦ Adler. Ἐκ τούτων δημοσιεύομεν τὰς δύο σπουδαιότερας.

Δημητρίου Μωραΐτου

Ὁ Adler ὡς ψυχολόγος

Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Ἡ ἔταιρεία πρὸς καλλιέργειαν τῆς Ἀτομικῆς Ψυχολογίας σᾶς ἐκάλεσε σήμερον εἰς τὴν σεμνὴν αὐτὴν τελετὴν διὰ νὰ τιμήσωμεν τὴν μνήμην τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Α. Ψ. Ἀλφρέδου Ἀντλερ, ὁ ὁποῖος προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἡ ἔταιρεία εὐχαριστεῖ δι' ἐμοῦ τὰ μέλη τῆς καὶ πάντας τοὺς προσελθόντας εἰς τὴν τελετὴν αὐτὴν. Τέσσαρες ἀγορηταὶ θὰ ὁμιλήσουν διαδοχικῶς διὰ νὰ ἐκθέσουν συντόμως τὸν βίον καὶ τὸ ἔργον τοῦ μεταστάντος. Πρῶτος ὁ ἔχων τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ὁμιλῇ τὴν στιγμὴν αὐτὴν θὰ εἴπῃ ὀλίγα περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀντλερ καὶ ἔπειτα θὰ σᾶς παρουσιάσῃ αὐτὸν ὡς ψυχολόγον. Δεύτερον ὁ κ. Γ. Παλαιολόγος θὰ ἐξετάσῃ τὸν Ἀντλερ ὡς παιδαγωγόν, τρίτον ὁ κ. Δ. Κουρέτας θὰ ἀναπτύξῃ τὸ ἔργον τοῦ Ἀντλερ ὡς ἰατροῦ, καὶ τέλος ὁ κ. Χ. Γκιτάκος θὰ ἐκθέσῃ τὴν στάσιν τοῦ Ἀντλερ ἀπέναντι τῆς θρησκείας.

***

Ὁ Ἀλφρέδος Ἀντλερ ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιέννην τὴν 7ην Φεβρουαρίου τοῦ 1870 ὡς τέκνον μικροαστικῆς οἰκογενείας.

Ἀπὸ μικρὸς εἰς ἡλικίαν 3 ἐτῶν ἀντίκρουσε ζωηρῶς τὸ πρόβλημα τοῦ θανάτου, διότι εἶδε νεκρὸν τὸν μεγαλύτερον ἀδελφόν του, καὶ διότι ὀλίγον ἀργότερα ἠσθένησε καὶ αὐτὸς ἐπικινδύνως ἀπὸ πνευμονίαν. Σωθεὶς ὡς ἐκ θαύματος διεκήρυξε ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (5 ἐτῶν) ὅτι θὰ γίνῃ ἰατρός. Ἡ ἰατρικὴ του λοιπὸν ἐχρησίμευσεν ὡς μέσον ὑπερνικήσεως τῆς μεγαλυτέρας ἀνθρωπίνης μειονεκτικότητος, τοῦ θανάτου.

Ἐκ τοῦ ἰδίου γνωρίζομεν ὅτι ἀνετράφη μὲ κάποιαν ἐλευθερίαν, διότι συχνότατα εὐρίσκειτο παίζων εἰς τοὺς δρόμους. Ἐκεῖ τὸ ραχιτικὸν καὶ ἀσθενικὸν παιδί, ὁ μικρὸς Ἀντλερ, προσεπάθησε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν προσωπικότητά του εἰς συντρόφους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐσέβοντο τὴν ἀδυναμίαν. Ὁ ἴδιος ἀναφέρει κάποιον ὅτι ὀφείλει τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἀνθρωπογνωσίαν εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν τοῦ δρόμου. Ἐκεῖ ἀπέκτησε τὸ θάρρος καὶ τὴν αὐτοπεποίθησιν, ἡ ἥποιά τὸν διέκρινε καθ' ὅλην τὴν ζωὴν. Κατὰ σύμπτωσιν δὲ καὶ εἰς ἓνα δρόμον ἀπέθανε.

Ἐὰν ὁ μικρὸς Ἀντλερ εἶχε τὴν ἰδέαν νὰ γίνῃ ἰατρός, ὁ καθηγητὴς του ὅμως τῶν μαθηματικῶν, πού τὸν ὑπε-

χρέωσε νὰ ἐπαναλάβῃ τὰ μαθήματα τῆς πρώτης τάξεως τοῦ Γυμνασίου, συν-βούλευσε τὸν πατέρα τοῦ Ἄντλερ νὰ βάλῃ τὸ παιδί σὲ κάποια τέχνη, διότι δὲν εἶναι ἱκανὸν διὰ σπουδᾶς. Ἐντυ-χῶς ὁ πατέρας δὲν ἐπίστευσε τὸν καθη-γητὴν καὶ ἐνέγραψε τὸ παιδί του εἰς ἄλλο σχολεῖον, ὅπου ἀνδελφὴ ὁ καλύ-τερος μαθητὴς εἰς τὰ μαθηματικά. Ἐ-ξηκολούθησεν ἔκτοτε μὲ πολὺν ζῆλον τὰς σπουδᾶς του εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης. Τὸ 1895 ἔλαβε τὴν ἄδελφάν ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγ-γέλματος. Κατ' ἀρχὰς μὲν ἔγινεν ὀ-φθαλμιάτρος, κατόπιν ὅμως μετεστράφη εἰς τὴν ψυχιατρικὴν ἀποκτίσας πολλὴν πελατεῖαν. Τὸ πρῶτον συγγραφικὸν ἔρ-γον τοῦ Ἄντλερ εἶναι μικρὸν βιβλίον περὶ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ῥαίπτου. Ἄπ' αὐτὸ ἀξίζει νὰ ἀναφέρω-μεν τὴν περικοπὴν «ὁ ἰατρός δὲν δύνα-ται πλέον νὰ ἀποφύγῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξε-τάσῃ τὸν ἄνθρωπον ὄχι ὡς ἄτομον, ἀλλ' ὡς προῖόν τῆς κοινωνίας». Ὡς γνω-στὸν ἀργότερα τὴν ἀποψιν ταύτην ἔθε-σε πρὸς ἔρευναν τῆς ψυχικῆς ἀναπτύ-ξεως.

Ἀπὸ τοῦ 1899 ὅποτε ἀνεφάνη ἡ Ψυ-χανάλυσις τοῦ Freud, ὁ Adler ἐστρά-φη ζωηρῶς πρὸς τὴν ψυχιατρικὴν, συ-νειργάσθη μὲ τὸν ἰδρυτὴν τῆς Ψυχανα-λύσεως μέχρι τοῦ 1911. Ἀπὸ τὸν Freud ὁ Adler ἐδιδάχθη πολλά, οὐδέποτε ὅμως παρεδέχθη ὅλας τὰς ιδέας αὐτοῦ. Ὡς γνωστὸν ὁ Freud ἀνεκάλυψε τὴν δυνα-μικότητα τῶν ἀσυνειδήτων ψυχικῶν ἐ-πεξεργασιῶν, τοῦ ἀσυνειδήτου ψυχικοῦ βίου, ἀναγνωρίσας ὡς δεσπόζουσαν τά-σιν τὴν σεξουαλικήν, τὸ Libido, ὅπως τὴν ὠνόμασε. Ὁ Adler οὐδέποτε συν-εφώνησε μὲ τὸν πανσεξουαλισμὸν αὐτὸν τοῦ Freud. Ἐνῶ ἀκόμη ἦτο εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ψυχανάλυσεως ἐδημοσίευ-σεν ὁ Adler τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς ΑΨ. «Μελέτη ἐπὶ τῆς μειονεκτικότητος ὀργάνων τινῶν». Εἰς αὐτὸ ἀπέδειξεν ὅτι ὁ νόμος τῆς ἀνακληρώσεως δὲν ἰσχύει μόνον εἰς ὀργανικὰς λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ εἰς ψυχικὰς, ὅτι ἡ ψυχικὴ ζωὴ κυ-ριαρχεῖται ἀπὸ τὴν τάσιν τῆς ἀνυψώ-σεως ἀπὸ μίαν κατάστασιν κατωτέρω-τητος εἰς κατάστασιν ἀνωτερότητος. Ὅτι εἰς τὸ βᾶθρον μιᾶς ὀργανικῆς μειο-

νεκτικότητος μορφώνεται πρὸς ἀναπλή-ρωσιν αὐτῆς ἰδιαιτέρον ψυχικὸν ἐπί-στρωμα.

Ἡ πρώτη συνθετικὴ ἔκθεσις τῆς θεω-ρίας τοῦ ΑΨ. ἔγινε μὲ τὸ βιβλίον του «περὶ τοῦ νευρικοῦ χαρακτήρος» τὸ ὁ-ποῖον ἐδημοσίευσεν τὸ 1912. Εἰς αὐτὸ ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τῆς νέας ψυχολο-γίας καὶ χαρακτηρολογίας. Κατόπιν ἔ-γραψε πολλὰ ἔργα τὰ ὁποῖα συνεπλή-ρωσαν τὴν θεωρίαν καὶ ἐπεξέτειναν αὐ-τὴν εἰς ἄλλας περιοχάς. Ἀπὸ τοῦ 1912 ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὸν Freud ἰδρύσας ἰδίαν ψυχολογικὴν σχολὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα ΑΨ. Ἀπέκτησε πολλοὺς ὀπαδοὺς καὶ ἠργάσθη πολὺ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς θεωρίας καὶ πράξεως. Ἐσχάτως μετέβη εἰς Ἀμερικὴν διδάσκων εἰς Πανεπιστή-μια, ἰδρύων κλινικὰς καὶ παιδικούς σταθμούς. Ἐκ τῆς Ἀμερικῆς ἐπανῆλθε εἰς τὴν Εὐρώπην (Ἀγγλίαν, Δανίαν, Σουηδίαν κ.λ.π.) πρὸς ἐκτέλεσιν διαλέ-ξεων. Ἐτρεχε κυριολεκτικῶς παντοῦ, εὕρισκετο διαρκῶς στὸ δρόμο καὶ τέλος ἀπέθανε εἰς ἓνα δρόμο τῆς πόλεως Ἀ-βερδίνης τῆς Σκωτίας τὴν 28 Μαΐου 1937.

***

Αὐτὰ τὰ ὀλίγα εἶχα νὰ σοῦ πῶ περὶ τῆς ζωῆς του. Τώρα διὰ νὰ ἐξετάσω τί συνεισέφερεν εἰς τὴν ψυχολογίαν θὰ ἀρκεσθῶ εἰς ὀλίγα κεντρικὰ σημεῖα, διότι ὁ ὀλίγος χρόνος τοῦ διαθέτω δὲν ἐπιτρέπει μακρογορίαν.

Εἰς τὸ θεμελιῶδες ἔργον του «περὶ τοῦ νευρικοῦ χαρακτήρος» ἔθεσεν ὡς ἐπίγραμμα ἓνα ρητὸν τοῦ Seneca: *Omnia ex opinione suspensa sunt*, δηλ. τὰ πάντα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς γνώ-μης (τῆς ἀπόψεως). Πράγματι τὸ ρητὸν αὐτὸ χαρακτηρίζει τὴν ΑΨ. Εἰς τὴν ψυχικὴν ζωὴν ὁ Ἄντλερ δὲν ἐξετάζει τὰς κληρονομικὰς προδιαθέσεις οὔτε τὸ περιβάλλον αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ὡς αἰτίας παραγωγῆς τῶν ψυχικῶν ἐπεξεργασιῶν, ἀλλὰ τὴν στάσιν τὴν ὁποῖαν τὸ ὑποκεί-μενον λαμβάνει ἀπέναντι αὐτῶν ἢτοι ἀπέναντι τῆς ζωῆς, ποῖαν χρῆσιν κά-μνει τῶν δεδομένων αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἡ ΑΨ. δύναται νὰ ὀνομασθῇ *Perpektiven forschung* (ἔρευνα ἀπόψεων).

Ἡ ἔρευνα ἀπόψεων ὑπονοεῖ τὴν ἀ-ναγνώρισιν τῆς ὑπάρξεως ὑποκειμένου,

ἐνότητος τινος, καὶ ὁλότητος τινος ποὺ λαμβάνει τὰς ἀπόψεις ταύτας. Τὴν ἐννοίαν αὐτὴν τῆς ὁλότητος βλέπομεν εἰς τὰς νεωτέρας κατευθύνσεις τῆς σημερινῆς ψυχολογίας, εἰς τὰς ὁποίας ὁμοῦς δὲν καθορίζεται σαφῶς τί ἐννοοῦν ὁλότητα ἢ τί ἐξετάζουν ἐκ ταύτης. Μεγάλη ἀσάφεια ἐπικρατεῖ σχετικῶς μετὰ τὸ ζήτημα τοῦτο. Εἴτε περιγράφουσι εἰς μεταφυσικὰς τινὰς ἰδέας ἢ περιγράφουσι λεπτομερῶς τὴν μέθοδον ἐρεῦνης, χωρὶς νὰ λέγουν τί δυναμέσθαι νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τῆς ὁλότητος ταύτης. Ὁ Adler καθώρισε σαφῶς τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς ψυχολογικῆς ἐρεῦνης, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἀποψις, ἡ στάσις ποὺ λαμβάνει τὸ ὑποκείμενον, ὁ σκοπὸς ποὺ θέτει εἰς τὴν ζωὴν. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἡ ὁλότης, ἡ ψυχὴ, ἐν τῇ οὐσίᾳ τῆς εἶναι ἀπρόσιτος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διανόησιν. Μόνον αἱ ἀπόψεις τῆς δυνατὸν νὰ ἐρευνηθοῦν. Ὅλαι δὲ αἱ ἄλλαι ἐκδηλώσεις τῆς ψυχῆς ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἀπόψεως, ἐκ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ (Omnia ex opinione suspensa sunt).

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἰσήγαγε μίαν νέαν ἀρχὴν, νέον νόμον εἰς τὴν ἐρευναν τῆς ψυχικῆς ζωῆς, τὸν *νόμον τῆς σκοπιμότητος, τὴν τελεολογικὴν ἀρχὴν*. Ἔως τότε εἰς τὰ φαινόμενα τοῦ κόσμου ἴσχυεν ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτιότητος, διὰ τῆς ὁποίας αἱ φυσικογνωστικαὶ ἐπιστῆμαι ἔκαμαν τὰς μεγάλας ἀνακαλύψεις, ὑπέθεσαν δὲ ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ἀνεκάλυψαν τὸ μυστικὸν τοῦ δημιουργοῦ. Ὁ Adler εἰσαγαγὼν τὴν νέαν ἀρχὴν ἔφερε νέον ἐπίπεδον πρὸς τὸ ὁποῖον ἔπρεπε μᾶλλον νὰ συμβιβασθῇ ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτιότητος. Δὲν θὰ ἐρωτώμεν μόνον διὰ ποίαν αἰτίαν γίνεται τὸ ψυχικὸν φαινόμενον Α. π. χ. ἓνα σύμπτωμα νευρωτικόν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν. Ἡ ἀρχὴ τῆς σκοπιμότητος ἐξηγεῖ καλύτερον τὰ ψυχικὰ φαινόμενα, βλέπει τις αὐτὰ δι' αὐτῆς ὡς ἐπὶ εὐθειῶν γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι προεκτεινόμεναι συναντῶνται εἰς ἓν σημεῖον, τὸν κυριώτερον σκοπὸν τῆς ζωῆς. Ἔτσι ὁ Adler εὗρε ἐνότητα εἰς τὴν νευρώσιν, παρὰ τὴν ποικιλίαν καὶ διαφορότητα τῶν πολλάκις ἀντιθέτων ἐκδηλώσεών τῆς, ἐνότητα εἰς τὸν χαρακτῆρα κάθε ἀνθρώπου, εἰς τὴν προσωπικότητα, πα-

ρὰ τὰς ἀντιθέσεις ἐν αὐτῷ καὶ τοὺς διχασμοὺς τῆς προσωπικότητος.

Εἰς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τῆς ζωῆς ἔδωκεν ὁ Adler τρεῖς διάφορα ὀνόματα. Πρῶτον τὸν ὀνόμασε Leitbild (κατευθύνουσα εἰκὼν). Ἡ ὀνομασία αὕτη παρουσιάζει τὸν σκοπὸν, ὡς παράστασιν τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς τὴν συνείδησιν ἢ νὰ ἀναπλάσωμεν ἐκ τοῦ ἀσυνειδήτου. Ἡ αὐτοπαραιτηρησία εἶναι ἡ ἀρμόζουσα μέθοδος. Δεύτερον τὸν ὀνομαζει Leitlinie (κατευθύνουσα γραμμὴ) ὁπότε ἐκφράζει τὴν κατευθύνσιν τῆς βουλήσεως, τὴν ἐξωτερικὴν διαγωγὴν. Ἡ ψυχολογία τῆς διαγωγῆς ἐξετάζει τὴν ἀποψιν ταύτην. Τέλος τὸν ὀνομαζει Leitwert (κατευθύνουσα ἀξία) ὁπότε ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ συγγενεῦει μετὰ τὴν ἀποψιν τῆς νοολογικῆς ψυχολογίας τοῦ Dilthey καὶ Sparger.

Ἐξετάζουσα ἡ ΑΨ τὸ κεντρικὸν αὐτὸ σημεῖον, τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς, ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς τρεῖς περιοχάς, τὴν συνείδησιν, τὴν διαγωγὴν καὶ τὸ περιβάλλον τῶν ἀξιῶν, περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ καὶ τὰς τρεῖς ἀπόψεις τῆς νεωτέρας ψυχολογίας εἰς τὰς ὁποίας κατὰ τὸν Bühler δύνανται νὰ καταταχθοῦν οἱ σημερινοὶ ψυχολόγοι.

Ἡ πρόσληψις νέων γεγονότων καθορίζεται ἀπὸ τὸν σκοπὸν αὐτὸν (Leitbild) καὶ ἔτσι γίνεται πρόσληψις ἐκ προθέσεως, ἀπὸ σκοποῦ. Ἡ ἀνθρωπίνη ἀτομικὴ συνείδησις μορφώνει κοσμοθεωρίαν, δηλαδὴ σχηματίζει ἰδέαν περὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ κόσμου σύμφωνα μετὰ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἡ βούλησις ἀφ' ἑτέρου ἐνεργεῖ πράξεις μετὰ ἐλατήριον (Leitlinie) τὸν σκοπὸν αὐτόν. Τέλος ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι ἔνεκα τῆς ἀξίας (Leitwert) κοινωνικός, εἶναι κάτι παρμένον ἀπὸ τὰς ἰσχυούσας ἀξίας τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ μετὰ τὸν χρόνον ἀπέκτησαν ἀντικειμενικὴν ἀξίαν. Ἐκ τούτου ἐννοοῦμεν διατὴν ἐρευνῶσα ἡ ΑΨ τὸν σκοπὸν αὐτὸν κατ' ἀνάγκην θὰ τὸν ἀναφέρει εἰς τὰς τρεῖς περιοχάς.

Ἐνεκα τῆς τοιαύτης ἐρεῦνης ὁ Adler ἐφαντάσθη τὴν ψυχικὴν ζωὴν ὡς *κίνησιν* ἢ ὁποία βεβαίως διευθύνεται κάπου καὶ ἡ ὁποία ἔχει ὡς κίνητρον τὸν σκοπὸν. Ἡ ἀτομικὴ αὕτη κίνησις

κατά τον Adler διευθύνεται από μίαν κατάστασιν ἀτελή εἰς ἄλλην τελειότεραν. *Ἡ κίνησις αὕτη πρὸς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀτόμου εἶναι ἡ θεμελιώδης τάσις τῆς ψυχῆς.* Ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ συνείδησις ἀξίας τινὸς ἀναπτυσσομένης δὲν τὸν ἀφήνει ποτέ. Χωρὶς αὐτὴν δὲν δύναται νὰ ζῆσῃ.

Ἀπ' ἑτέρου ὅμως ὁ Adler ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὄν κοινωνικὸν δηλαδὴ προωρισμένον νὰ ζῆσῃ συμβιωτικῶς. Διὰ τοῦτο δέχεται ὡς ἔμφυτον ἢ σύμφυτον μετὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὸ κοινωνικὸν συναίσθημα, τὴν ἀναγκαίαν προδιάθεσιν νὰ ζῆσῃ συμβιωτικῶς, ἐν ἁρμοσίᾳ μετὰ τῆς κοινωνίας. Ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι ἡ ἔμφυτος τάσις πρὸς τελειοποίησιν, ἡ κίνησις αὕτη τῆς ζωῆς θὰ διευθύνεται συγχρόνως καὶ εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς κοινωνίας διότι τότε μόνον συμβιβάζεται μετὰ τὸ ἔμφυτον κοινωνικὸν συναίσθημα. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὁ Adler εὗρηκε τὸ νόημα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν προσπάθειαν πρὸς διατήρησιν καὶ τελειοποίησιν τῆς κοινωνίας.

Δεχθεὶς ὁ Adler ὅτι ὁ ἄνθρωπος φύσει εἶναι ὄν κοινωνικὸν ἀνεγνώρισε ὅτι εἶναι φύσει καλός, δηλ. φύσει ἱκανὸς νὰ καταστῇ κοινωνικῶς ὠφέλιμος. Ἐὰν δὲν γίνεται, σημαίνει ὅτι ἐξετραπή τῆς ἀρχικῆς φύσεώς του, τοῦ φυσικοῦ προορισμοῦ, ὅτι ἔθεσε σκοπὸν ζωῆς ἀντιβιολογικόν. Διὰ τοῦτο ὁ Adler ἔδωκε τόσο μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κοινωνικοῦ συναισθήματος. Ὡστε δυνάμεθα νὰ δώσωμεν ἄλλον ὀρισμὸν τῆς Ἀτομικῆς Ψυχολογίας. Δυνάμεθα νὰ τὴν ὀνομάσωμεν «*διδασκαλίαν συνειδητῆς ἀναπτύξεως τοῦ κοινωνικοῦ συναισθήματος*». Οὕτω ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου μετράται ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κοινωνικοῦ συναισθήματος. Ἐχει ἀξίαν ἓνας ἄνθρωπος, γράφει ὁ Adler, σημαίνει, συνεισφέρει διὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ αὕτη ἡ ψυχικὴ ὑγεία ἐξαρτᾶται ἐπίσης ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ συναισθήματος. Ὁ ψυχικῶς πάσχων ἔχει ἀτροφικὸν τὸ κοινωνικὸν συναίσθημα. Κατὰ τὴν ἐκτροπὴν αὐτὴν ἡ φυσικὴ τάσις πρὸς τελειοποίησιν λαμβάνει τὴν μορ-

φὴν τῆς τάσεως πρὸς ἐπιβολὴν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, πρὸς ἀπόκτησιν δυνάμεως, τότε δὲ συγκρούεται μετὰ τὸ ἐπίσης ἔμφυτον κοινωνικὸν συναίσθημα.

Ἐπὶ τῆς παραδοχῆς τοῦ ἔμφυτου κοινωνικοῦ συναισθήματος στηρίζεται ἡ μεγάλη αἰσιοδοξία τοῦ Adler περὶ τῆς διορθώσεως κάθε ἐσφαλμένου ἢ ἀντικοινωνικοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτήρος. Ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει κοινωνικὸν ὄν, δηλαδὴ ἠθικὸν ὄν, δύναται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ κατὰ φύσιν, εἰάν ἀπεμακρύνθῃ αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νὰ καταστῇ συνειδητῆ ἡ κοινωνικὴ του αὕτη ἐξάρτησις καὶ πῶς ἀπεμακρύνθῃ ἐξ αὐτῆς, νὰ ἀναγνωρισθῇ, νὰ ἐξαρθῇ ἡ κοινωνικὴ συμβίωσις μετὰ τοὺς περιορισμούς της, ἡ *λογικὴ τῆς ζωῆς*, ὅπως τὰ γράφει, ὡς ἀπόλυτος ἀλήθεια.

Αὐτὰ εἶναι τὰ θεμέλια ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστήριξε τὴν ψυχολογίαν ὁ Adler. *Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνότητος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς κοινωνικότητος.* Τὰ θεμέλια ταῦτα δὲν τὰ ἔθεσε ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐχρησιμοποίησε εἰς κάθε ἐξέτασιν οἰουδήποτε ψυχικοῦ φαινομένου. Ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι συγχρόνως ἀτομικὰ καὶ κοινωνικά.

Μετὰ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς ὁ Adler κατώρθωσε νὰ κατανοῇ κάθε πάσχουσαν ἀτομικὴν ψυχὴν, διότι ἀνεξήτει ἀμέσως τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς ἢ τὸ πρόγραμμα τῆς ζωῆς. Ἐβλεπε ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἐνότητα, τὸ ὑποκείμενον ποῦ προσεπάθει νὰ λύσῃ τὸ αἰώνιον πρόβλημα τῶν σχέσεων τοῦ ἐγὼ πρὸς τὸ οὐκ ἐγὼ. Ἔτσι ὁ Adler εὗρηκε τὸ *σιδερένιο δίπτυον* εἰς τὸ ὁποῖον συνελάμβανε κάθε ἀνθρωπίνην ψυχὴν διὰ νὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τὰ βήσανα τῆς ψυχικῆς ἀσθενείας.

Ἡ τέχνη μετὰ τὴν ὁποῖαν κατενόησε τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ὁ Adler ἦτο ἐξαιρετικὴ. Ἀπὸ τὴν παλαιότεραν ἀνάμνησιν, ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν, ἀπὸ ἓνα ὄνειρον, ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ χαιρετισμοῦ κ.λ.π., ὁ Adler κατώρθωνε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν κεντρικὸν σκοπὸν τῆς ψυχολογικῆς του μεθόδου ἀγνόησε ὁ ἴδιος διαίσθησιν (Ergraten).

Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ πραγματικῶς καθίστα ἱκανὸν τὸν Adler νὰ ἐννοῇ τὰς ψυχὰς τοῦ ἀνθρώπου ἦτο τὸ ἰσχυρῶς ἀνεπτυγμένον κοινωνικὸν του συναί-

σθημα, τὸ ὁποῖον διηυκόλυνε τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διαισθήσεως. Ἠγάπα τὸν ἄνθρωπον, μολονότι ἦτο ὁ μόνος ποῦ ἀνεκάλυπτε ἀμέσως ὅλα τὰ τεχνάσματα τὰ ὁποῖα μετεχειρίζετο διὰ τὴν ἐποφύγη τὰ καθήκοντα τῆς ζωῆς. Ἠγάπα τὸν ἄνθρωπον ἴσα ἴσα διότι τὸν ἐγνώρισε. Ἀνεκάλυψε τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν εὐ-

γένειαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀκούραστος ἐσπευδε, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ βοηθήσῃ κάποιον, νὰ διαφωτίσῃ, νὰ ἐνθαρρύνῃ. Ὁ Adler ὑπῆρξε μέγας ψυχολόγος, συγχρόνως ὅμως καὶ συνάνθρωπος. Ἡ μνήμη του θὰ ἐπιζήσῃ διότι συνεισέφερε πολλὰ διὰ τοὺς ἄλλους.

Δημητρίου Κουρέτα

Ἐφηγητοῦ τῆς Νευρολογίας καὶ Ψυχιατρικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

Ὁ Adler ὡς ἰατρός

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας πρὸς καλλιέργειαν τῆς Ἀτομικῆς Ψυχολογίας, ὅπως ἐπέστη σήμερον τὴν μνήμην τοῦ Ἀλφρέδου Adler διὰ τῆς ἀναπτύξεως ἐνώπιον ὑμῶν τῆς πολυσχιδοῦς δράσεώς του ἐν τῇ Ψυχολογίᾳ, τῇ Παιδαγωγικῇ, τῇ Ἰατρικῇ καὶ τῶν σχέσεων τῆς θεωρίας του πρὸς τὴν Ἑθνοκρίαν, ἐνῶ προσφέρει μετὰ πάσης εὐφημίας στέφανον δάφνης πρὸς τὸν ἐκλιπόντα σοφόν, γίνεται συγχρόνως ἀφορμὴ πρὸς εὐρυτέραν διάδοσιν τῶν ἀνθρωποσωτηρίων ἰδεῶν του.

Εὐχαρίστως δεχθεὶς νὰ συμμετάσχω εἰς τὴν τελετὴν ταύτην, θὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς δώσω δι' ἰδρῶν γραμμῶν σκιαγραφίαν τοῦ Adler ὡς ἰατροῦ καὶ θὰ διεξέλθω συντόμως τὴν πολύτιμον προσφορὰν του πρὸς τὴν ἰατρικὴν.

Ἡ κλίσις τοῦ Adler πρὸς τὴν ἰατρικὴν φαίνεται νὰ χρονολογῆται ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ὅταν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἀνέρρωσεν ἐκ βαρείας πνευμονικῆς νόσου ἐκ τῆς ὁποίας προσεβλήθη εἰς ἡλικίαν πέντε ἐτῶν, ἐγεννήθη μέσα του ἡ ἐπιθυμία νὰ γίνῃ ἰατρός, ἀντίπαλος τοῦ θανάτου. Κατὰ τὰς πανεπιστημιακὰς του σπουδὰς ἀπέδειξεν ἐξαιρετικὸν ζῆλον καὶ εὐρυμάθειαν, χωρὶς νὰ περιορίσῃ τὰς ἐπιστημονικὰς του ἐνασχολήσεις εἰς τὸν στενὸν κύκλον ἐιδικότητος τινός.

Μετὰ τὴν περάτωσιν τῶν σπουδῶν του, τῷ 1895, ἐπεδόθη ἐπὶ τι διάστημα εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ὀφθαλμολογίας καὶ ἀργότερον τῆς γενικῆς ἰατρικῆς, μετὰ ἰδιαιτέρας μάλιστα ἐπιδόσεως, κατ-

πὸς τῆς ὁποίας εἶναι ἡ κατὰ τὸ 1898, δημοσίευσις δοκιμίου περὶ τῶν ὀφθαλμικῶν διαταραχῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκεινται οἱ ἐπαγγελλόμενοι τὴν ὀφθαλμικήν καὶ περὶ τῆς προφυλάξεως ἀπ' αὐτῶν. Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅποτε ἀκόμη ἡ προσοχὴ τῶν ἰατρῶν ἐλάχιστα εἶχε στραφῆ πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπαγγελματικῶν νόσων, διαφαίνεται τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τοὺς ὑποφέροντας συνανθρώπους του καὶ ἡ ἀσβεστος ἐπιθυμία του νὰ τοὺς παράσχῃ βοήθειαν. Ἡ βαθύως ἐρριζωμένη εἰς τὴν ψυχὴν του, ἀλλ' ὄχι ἀλόγιστος αἰσιοδοξία του, ἡ στενοχωρία καὶ ἡ ἐξέγερσις ὅταν εὐρίσκετο πρὸ ἀσθενείας, θεωρουμένης ὡς ἀνιάτου, τὸν ὠδήγησαν τότε εἰς τὴν σκέψιν νὰ προτείνῃ τὴν χρησιμοποίησιν βαρέων μετάλλων διὰ τὴν θεραπείαν τῆς κατ' ἐξοχὴν ἀνιάτου παθήσεως, τοῦ καρκίνου. Καὶ ἡ σκέψις αὕτη ἐγένετο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀντικείμενον σοβαρῶν ἐπιστημονικῶν δοκιμῶν ἐκ μέρους τῶν ἐιδικῶν.

Ἀπὸ τοῦ 1899 χρονολογεῖται ἡ γνωριμία καὶ ἐπαφή του μετὰ τὸν Freud, διήρκεσε δέ, βαθμηδὸν χαλαρομένη, μέχρι τοῦ 1911. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐκ τῆς συνεργασίας ταύτης πολὺ ἐδιδάχθη καὶ ἐπωφελήθη. Δὲν εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Adler εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν ἐπιστήμην θεωρία τῆς Ἀτομικῆς Ψυχολογίας εἶναι ἀπλή παραφύλαξ τῆς Ψυχναλύσεως, ὅπως διατείνονται μερικοὶ ὀπαδοὶ ταύτης. Τοῦναντίον εἰς τὰ οὐσιώδη σημεῖα διαφέρουν ἀλλήλων, καί, καθὼς τονίζει ὁ ἴδιος ὁ Freud, εἰς ἄρθρον του ὑπὸ τὸν τίτλον «συμβολὴ εἰς τὴν